

ПРИМЕРНАЯ ТЕМАТИКА ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЙ ПО КУРСУ

Тема 2.

Украинские земли во внешней политике: XIII — конец XV в.

1. Вопрос о начале внешней политики Украины.
2. Эпоха и наследие Даниила Галицкого — предтеча основных векторов внешнеполитических связей украинских земель в последующие эпохи.
3. Украинские земли под управлением Орды.
4. Включение украинских земель в состав Великого княжества Литовского; статус Киевской, Волынской и Подольской земель.
5. Украинские земли в связи с международной ситуацией в Центральной и Юго-Восточной Европе в начале XV в. Луцкий съезд 1429 г.
6. Украинские земли в системе международных отношений XV в. в Восточной Европе.
7. Зарождение и роль Молдавского государства на исторические судьбы украинских земель.

Источники:

1. Архив Юго-Западной России. Киев, 1859—1911. Ч. 3, т. 1: Акты о казаках (1500—1648). — Киев: Тип. И. и А. Давиденко, 1863. — 557 с.
2. Бантыш-Каменский, Д.Н. История Малой России. — Ч. 1: От водворения Славян в сей стране до присоединения оной, в 1654 году, к Российскому Государству Царем Алексеем Михайловичем. — М., 1830. — 470 с.
3. Боплан, Гийом. Описание Украины / Боплан Гийом де Левассер; перевод с франц., коммент. Я.Р. Дашкевич [и др.]; РАН. — М.: Древлехранилище, 2004. — 574, [1], [10] с.
4. Галицко-Волынская летопись: текст, комментарий, исследование / составители: Н. Ф. Котляр, В.Ю. Франчук, А.Г. Плахонин; под ред. Н.Ф. Котляра. — СПб.: Алетейя, 2005. — 421, [1] с.
5. Единорогъ: Материалы по военной истории Восточной Европы эпохи Средних веков и Раннего Нового времени. — М.: Квадрига, 2009. — 296 с.
6. Исторические связи народов СССР и Румынии в XV — начале XVIII в. Документы и материалы: в 3-х т. / редкл.: Я.С. Гроссул [и др.]; АН СССР; Институт истории Румынской АН. — М.: Наука, 1965—1970.
7. Конисский, Георгий (?). История Русов или Малой России / в перекл. і передмова І. Драча. — Київ: Дзвін, 1991. — 263; 45 с.
8. Михалон Литвин. О нравах татар, литовцев и москвитян / пер. В.И. Матузовой. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1994. — 149 с.
9. Стрийковський, Мацей. Літопис польський, литовський, жмудський і всієї Руси / відп. ред. О. Купчинський; НТШ. — Львів, 2011. — 1075 с.
10. Федорасова, В.Г. История Украины с древнейших времен до середины

XVII в.: практикум. — Минск: БГПУ, 2006. — 59 с.

11. Челеби, Э. Книга путешественника: Земли Молдавии и Украины: извлечения из сочинений турецкого путешественника XVII в.) / Эвлия Челеби; перев. и коммент. А.Д. Желякова. — М.: Наука, 1983. — 376 с.

Исследования:

1. Грушевский, М.С. Очерк истории украинского народа / М.С. Грушевский. — Київ: Либідь, 1990. — 400 с.
2. Грушевський, М.С. Історія України-Руси: в 10 т. / М.С. Грушевський. — Т. 3: До року 1340. — Львів, 1905. — 588 с. (Київ: Наук. думка, 1992. 592 с.).
3. Грушевський, М.С. Історія України-Руси: в 10 т. / М.С. Грушевський. — Т. 4: XIV—XVI вв. — відносини політичні. — Львів, 1907. — 538 с. (Київ: Наукова думка, 1993. 544 с.).
4. Грушевський, М.С. Історія України-Руси: в 10 т. / М.С. Грушевський. — Т. 5: Суспільно-політичний і церковний устрій в Українсько-руських землях XIV—XVII в. — Львів, 1905. — 688 с. (Київ: Наук. думка, 1994. 704 с.).
5. Грушевський, М.С. Історія України-Руси: в 10 т. / М.С. Грушевський. — Т. 6: Житє економічне, культурне, національне XIV—XVII вв. — Київ–Львів, 1907. — 670 с. (Київ: Наукова думка, 1995. 680 с.).
6. Грушевський, М.С. Історія України-Руси: в 10 т. / М.С. Грушевський. — Т. 7: Козацьки часи до 1625 р. — Київ–Львів, 1909. — 628 с. (Київ: Наукова думка, 1995. 628 с.).
7. Енциклопедія історії України: в 10 т. / редкол.: В.А. Смолій (голова) [та інш.]; НАН України. Інститут історії України. — Київ: Наукова думка, 2003—2013.
8. История внешней политики России, конец XV – XVII в. : От свержения ордынского ига до Север. войны / А.Н. Сахаров [и др.] ; редкол.: Г.А. Санин (отв. ред.) [и др.]. – М. : Междунар. отношения, 1999. – 446, [1] с., 8 л. ил.
9. История России и Украины (с древнейших времен до конца XVII в.): пособие / О.А. Яновский [и др.]; под научн. ред. О.А. Яновского. – Минск : БГУ, 2012. – 503 с.
10. История Украинской ССР: в 10 т. — Київ, 1981—1985. — Т. 2: Развитие феодализма. Нарастание антифеодальной и освободительной борьбы (вторая половина XIII — первая половина XVII в.) / В.А. Голобуцкий, В.В. Грабовецкий [и др.]; редкол.: И. С. Слабеев (отв. ред.) [и др.], 1982. — 591 с.
11. Кортёж российской власти. IX – XXI века: биограф. справ.: В 3 ч. Ч. 1 / сост.: О.А. Яновский [и др.]. – Минск: РИВШ, 2013. – 400 с.
12. Кром, М.М. Меж Русью и Литвой. Западнорусские земли в системе русско-литовских отношений конца XV — первой трети XVI в. / М.М. Кром. — М.:

Археогр. центр, 1995. — 293 с.

13. Литвин В.М. Історія України: підручник / В.М. Литвин. — 2-е вид. — Київ, 2006; 3-е вид. — Київ, 2010.

14. Клепатский, П.Г. Очерки по истории Киевской земли. Литовский период / П.Г. Клепатский. — Біла Церква: Вид. О. Пшонківський, 2007. — 478 с.

15. Котляр, М.Ф. Галицько-Волинська Русь / М.Ф. Котляр. — Київ: Альтернативи, 1998. — 335 с.

16. Котляр, Н.Ф. Дипломатия Южной Руси / Н. Ф. Котляр. — СПб.: Алетея, 2003. — 300 с.

17. Майоров, А.В. Галицко-Волынская Русь: Очерки соц.-полит. отношений в домонг. период: Князь, бояре и гор. община / А.В. Майоров; под ред. И.Я. Фроянова; [С.-Петербург. гос. ун-т]. — СПб.: Унив. кн., 2001. — 639 с.

18. Мицик, Ю.А. Історія України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.: посібник / Ю.А. Мицик, В.С. Власов. — 3-е вид. — Київ: Націон. ун-т "Києво-Могилянська академія", 2010. — 208 с.

19. Овсій, І.О. Зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року): навч. пос. / І.О. Овсій. — 2-е вид. — Київ: Либідь, 2002. — 240 с.

20. Пашуто, В.Т. Русь. Прибалтика. Папство / В.Т. Пашуто. — М.: Русский Фонд Содействия Образованию и Науке, 2011. — 688 с.

21. Позняк С.В. История Украины (IX — первая половина XVII в.): Курс лекций / С.В. Позняк. — Минск: БГУ, 2002. — 162, [1] с.

22. Яковенко, Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Н. Яковенко. — Київ: Генеза, 1997. — 380 с.

23. Яковенко, Н. Очерк истории Украины в Средние века и раннее Новое время [Текст] / Наталия Яковенко; авториз. пер. с укр. В.Рыжковского; [науч. ред. А. Толочко]. — М.: Новое лит. обозрение, 2012. — 763, [1] с. : ил.

24. Historia Dyplomacji Polskiej: w 5 t. / pod red. Gerarda Labudy. Warszawa: Państw. Wydawn. Naukowe, 1980—1999. — T. I: Od połowy X w. do 1572 r. / pod red M. Biskupa. Warszawa: PWN, 1980. — 875 s.

Тема 4.

Международные отношения в эпоху Украинской национальной революции XVII ст.: дипломатия Б. Хмельницкого и превращение Украины в полноправного субъекта международных отношений

1. Роль крымского, османского, российского и польского фактора в событиях украинской истории периода начала Украинской национальной революции (1648 г.).

2. Становление государственной внешнеполитической доктрины монархии Б. Хмельницкого.
3. Закрепление суверенитета Украинской государственности (Войска Запорожского) и авторитета нового государства на международной арене.
4. Особенности политической практики «поливассалитета» Украины.
5. Стратегический союз с Россией в 1654 г.
6. Влияние Переяславского соглашения 1654 г. на дальнейшую судьбу Украины (историографический контекст).
7. Дипломатия Б. Хмельницкого в период могущества его гетманства-монархии (1656—1657 гг.).
8. Укрепление связей со Швецией и роль России.

Источники:

1. Алекберли, М.А. Хотинская война. 1621 г. / М.А. Алекберли. – Черновцы: Чероновецк. гос. ун–т, 1957. – 123 с.
2. Архив Юго-Западной России. – Ч. 3, т. 4: Акты, относящиеся к эпохе Богдана Хмельницкого. — Киев: Лито-тип. Акц. Общ. Н.Т. Корчак-Новицкого, 1914. — 946, XLXIII с.
3. Боплан, Г. Описание Украины / Боплан Гийом де Левассер; перевод с франц. З.П. Борисюк, коммент. Я.Р. Дашкевич [и др.]; РАН. – М.: Древлехранилище, 2004. – 574, [1], [10] с.
4. Конисский, Георгий (?). История Русов или Малой России / в перекл. і передмова І. Драча. — Київ: Дзвін, 1991. — 263; 45 с.
5. Василенко, Н.П. Збірка матеріалів до історії Лівобережної України та українського права XVII — XVIII вв. / Н.П. Василенко. — Київ: Друкарня УАН, 1927. — 115 с.
6. Величко, С. Літопис: Т. 1–2 / С. Величко; пер. з книжн. укр. мови, комент. В.О. Шевчука; відп. ред. О.В. Мишанич. – Київ: Дніпро, 1991. — 371, 648 с.
7. Гваньїні, О. Хроніка європейської Сарматії / О. Гваньїні; пер. з польск. Ю. Мицика. — Київ: Києво-Моги́л. академія, 2007. — 1006 с.
8. Документы Богдана Хмельницкого (1648—1657) / сост. И. Крипьякевич, И. Бутич. — Киев: Изд-во АН УССР, 1961. — 739 с.
9. Еврейские хроники XVII столетия: Эпоха «хмельничины» / исслед., перевод и коммент. С.Я. Борового. – М. – Иерусалим: Гешарим, 1997. – 288 с.
10. Збірник козацьких літописів: Густинський, Самійла Величка, Грабянки / упоряд. та перекл. В. Кречотень. [та ін.]. — Київ: Дніпро, 2006. — 976 с.
11. Літопис Самовидця / підготував Я.І. Дзира; ред. колегія: А.Д. Скаба (відп. ред.) [та інш.]. — Київ: Наукова думка, 1971. — 208 с.
12. Українська література XVII ст.: Синкретична писемність. Поезія. Драматургія. Белетристика / упор., приміт. В.І. Кречотня. — Київ: Наукова

думка, 1987. — 608 с.

13. Челеби, Э. Книга путешественника: Земли Молдавии и Украины: извлечения из сочинений турецкого путешественника XVII в.) / Эвлия Челеби; перев. и коммент. А.Д. Желякова. — М.: Наука, 1983. — 376 с.

14. Zawadski, K. Gazety ulotne polskie i Polski dotyczące XVI—XVIII wieku: w 3 t. / K. Zawadski. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1984—1990. — Т. 2: 1662—1728 rr. — Wrocław, 1984. — XII, 290, [16] s.

Исследования:

1. Апанович, О.М. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі / О.М. Апанович. — Київ: Либідь, 1993. — 288 с.

2. Бантыш-Каменский, Д.Н. История Малой России: в 3-х ч. / Д.Н. Бантыш-Каменский. — М.: Тип. С. Селивановского, 1830. — 669; 286; 370 с.

3. Богдан Хмельницький та його доба: м—ли Міжнар. наук. конф., присвяч. 400-річчю від дня нар. Великого Гетьмана, (Київ, 24–25 жовтня 1995 р.) / НАН України, Ін-т історії України; відп. ред. В.А. Смолій [та ін.]. — Київ: [б.в.], 1996. — 272 с.

4. Борисенко, В.И. Соціально-економічний розвиток Лівобережної України в другій половині XVII ст. / В.И. Борисенко. — Київ: Наукова думка, 1986. — 215 с.

5. Воссоединение Украины с Россией 1654 г.: сб. статей / АН СССР, Ин-т славяноведения АН СССР, Ин-т истории; ред.: А.И. Баранович, Л.С. Гапоненко. — М.: Изд-во АН СССР, 1954. — 639 с.

6. Гвоздик-Прицак, Л. Економічна і політична візія Богдана Хмельницького та її реалізація в державі Вісько Запорозьке / Лариса Гвоздик-Прицак. — Київ: Обереги, 1999. — 215 с.

7. Голобуцкий В.А. Дипломатическая история освободительной войны украинского народа 1648—1654 гг. / В.А. Голобуцкий. — Киев: Госполитиздат, 1962. — 360 с.

8. Грушевский, М.С. Очерк истории украинского народа / М.С. Грушевский. — Київ: Либідь, 1990. — 400 с.

9. Грушевський, М.С. Історія України-Руси: в 10 т. / М.С. Грушевський. — Т. 6: Житє економічне, культурне, національне XIV—XVII вв. — Київ-Львів, 1907. — 670 с. (Київ: Наукова думка, 1991. 680 с.).

10. Грушевський, М.С. Історія України-Руси: в 10 т. / М.С. Грушевський. — Т. 8, у 3 ч.: Роки 1626—1650. — Львів-Київ-Відень, 1922. — 336; 224; 288 с. (Київ: Наукова думка, 1995. 856 с.).

11. Грушевський, М.С. Історія України-Руси: в 10 т. / М.С. Грушевський. — Т. 9: Роки 1650—1657. — Київ-Львів, 1931. — 1631 с. (Київ: Наукова думка,

1996. 880 с.).

12. Гуржій, О., Чухліб, Т. Гетьманська Україна / О.І. Гуржій, Т.В. Чухліб. — Київ: Альтернативи, 1999. — 304 с.
13. Енциклопедія історії України: в 10 т. / редкол.: В.А. Смолій (голова) [та ін.]; НАН України. Інститут історії України. — Київ: Наукова думка, 2003—2013.
14. История России и Украины (с древнейших времен до конца XVIII в.): пособие / О.А. Яновский [и др.]; под научн. ред. О.А. Яновского. — Минск: БГУ, 2012. — 503 с.
15. Історія України: неупереджений погляд: [з прадавніх часів до 2010 р.] / В.В. Петровський, Л.О. Радченко, В.І. Семененко. — 3-тє вид., випр. та доп. — Харків: Школа, 2010. — 624, [20] с.
16. Кортёж российской власти. IX — XXI века: биограф. справ.: В 3 ч. Ч. 1 / сост.: О.А. Яновский [и др.]. — Минск: РИВШ, 2013. — 400 с.
17. Липинський, В.К. Історичні студії та монографії. — Т. 3: Україна на переломі (1657—1659 рр.): Замітки до історії Українського державного будівництва в XVII-ім столітті / В.К. Липинський. — Київ: Дніпросоюз, 1920. — 304 с.
18. Литвин В.М. Історія України: підручник / В.М. Литвин. — 2-е вид. — Київ, 2006; 3-е вид. — Київ, 2010.
19. Мицик, Ю.А. Історія України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.: посібник / Ю.А. Мицик, В.С. Власов. — 3-е вид. — Київ: Націон. ун-т "Києво-Могилянська академія", 2010. — 208 с.
20. Мохов, Н.А. Очерки истории молдавско-русско-украинских связей: (С древнейших времен до начала XIX в.) / Н.А. Мохов. — Кишинев: Штиинца, 1961. — 219 с.
21. Обухов, В.В. Полковник Богун: козацькому роду нема переводу! / В.В. Обухов. — Київ: [б.в.], 2006. — 136 с.
22. Овсій, І.О. зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року): навч. пос. / І.О. Овсій. — 2-е вид. — Київ: Либідь, 2002. — 240 с.
23. Полонська-Василенко, Н.Д. Історія України: у 2 т. / Н.Д. Полонська-Василенко. — Київ: Либідь, 2002. — Т. 1. — 640 с.; Т. 2. — 608 с.
24. Рафальський, О.О. Переяславський договір України з Росією 1654 року: ретроспективний аналіз / О.О. Рафальський. — Київ: Генеза 2004. — 294 с.
25. Смолій, В.А. Богдан Хмельницький. Соціально-політичний портрет / В.А. Смолій, В.С. Степанков. — 3-тє допрац. вид. — Київ: Темпора, 2009. — 679 с.
26. Санин, Г.А. Отношения России и Украины с Крымским ханством в середине XVII в. / Г.А. Санин. — М.: Наука, 1987. — 270 с.
27. Чухліб Т.В. Переяслав 1654 року та проблема міжнародного утвердження

- Українського гетьманату / Т.В. Чухліб. — Київ: Ін-т історії України НАН України, 2003. — 156 с.
28. Чухліб, Т.В. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648–1714 рр. / Т.В. Чухліб. — Київ: [б. в.]; Нью-Йорк: [б. в.], 2003. — 518 с.
29. Яковенко, Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Н.М. Яковенко. — Київ: Генеза, 1997. — 380 с.
30. Яковенко, Н.М. Очерк истории Украины в Средние века и раннее Новое время / Н.М. Яковенко; авториз. пер. с укр. В.Рыжковского; [науч. ред. А. Толочко]. — М.: Новое лит. обозрение, 2012. — 763, [1] с. : ил.
31. Historia Dyplomacji Polskiej: w V t. / pod red. Gerarda Labudy. Warszawa: Państw. Wydawn. Naukowe, 1980—1999. — Т. II: 1572—1795 rr. / pod red. Z. Wójcika i M. Biskupa. — Warszawa: PWN, 1982. — 775 s.
32. Konopczynski W. Polska a Szwecja od pokoju oliwskiego do upadku Rzeczypospolitej 1660—1795 / W. Konopczynski. — Warszawa: Ін-т popierania polskiej tworczości naukowej, 1924. — 396 s.
33. Litwin, H. Napływ szlachty polskiej na Ukrainę. 1569–1648 / H. Litwin. — Warszawa: SEMPER, 2000. — 224 s.
34. Siedlar-Kołyшко, T. Od Smoleńska po Dzikie Pola: trwanie Polaków na ziemiach wschodnich I Rzeczypospolitej / Teresa Siedlar-Kołyшко. — 2-e wyd., popr. i poszerz. — Kraków: Oficyna Wydawnicza "Impuls", 2008. — 300 s.

Тема 7.

Эпоха Руины на украинских землях: Правобережный центр, османский и другие факторы как катализаторы дивергенции

1. Влияние внешнего фактора (интересы Польши, России, Османской империи, империи Габсбургов) на события украинской истории после смерти Б. Хмельницкого.
2. В.К. Липинский о судьбе и роли монархического и государственного начала эпохи Б. Хмельницкого в исторической судьбе украинского государственного образования и народа.
3. Польский вектор: ожидания и реалии казацкой старшины, противоречия (И. Выговский, Ю. Хмельницкий, М. Ханенко).
4. Османский вектор: традиции государственности Дунайских княжеств и опыт Украины.
5. Политика «поливассалитета» и ее исчерпание при гетмане Петре Дорошенко.
6. Последствия Руины и украинцы.

7. Связи с Молдовой, историческими регионами Украины и другими регионами.

Источники:

1. Архив Юго-Западной России. — Киев, 1859—1911. — Ч. 3, т. 2: Акты о казаках (1679—1716). — Киев: Тип. Е. Федорова, 1868. — 846, V с.
2. Архив Юго-Западной России. — Киев, 1859—1911. — Ч. 6, т. 2: Акты об экономических и юридических отношениях крестьян в XVIII веке (1700—1799). — Киев: Тип. И.А. Давиденко, 1870. — 556 с.
3. Боплан, Г. Описание Украины / Боплан Гийом де Левассер; перевод с франц. З.П. Борисюк, коммент. Я.Р. Дашкевич [и др.]; РАН. — М.: Древлехранилище, 2004. — 574, [1], [10] с.
4. Василенко, Н.П. Збірка матеріалів до історії Лівобережної України та українського права XVII — XVIII вв. / Н.П. Василенко. — Київ: Друкарня УАН, 1927. — 115 с.
5. Величко, С. Літопис: Т. 1–2 / С. Величко; пер. з книжн. укр. мови, комент. В.О. Шевчука; відп. ред. О.В. Мишанич. — Київ: Дніпро, 1991. — 371, 648 с.
6. Гайдамацький рух на Україні в 20–60-ті рр. XVIII ст.: зб. док-в / АН України. — Київ: Наукова думка, 1965. — 131 с.
7. Гваньїні, О. Хроніка європейської Сарматії / О. Гваньїні; пер. з польск. Ю. Мицика. — Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. — 1006 с.
8. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / упорядник С. Павленко. — Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. — 1142 с.
9. Договоры России с Востоком. Политические и торговые / сост. Т. Юзефович. — 2-е изд. — М.: ГПИИВ, 2005. — 292 с.
10. Исторические связи народов СССР и Румынии в XV — начале XVIII в. Документы и материалы: в 3-х т. / редкл.: Я.С. Гроссул [и др.]; АН СССР; Ин-т ист. Румынская АН. — М.: Наука, 1965—1970. — Т. 3: 1673—1711 гг. — 1970. — 415 с.
11. Конисский, Георгий (?). История Русов или Малой России / в перекл. і передмова І. Драча. — Київ: Дзвін, 1991. — 263; 45 с.
12. Літопис Самовидця / підготував Я.І. Дзира; ред. колегія: А.Д. Скаба (відп. ред.) [та інш.]. — Київ: Наукова думка, 1971. — 208 с.
13. Українська література XVII ст.: Синкретична писемність. Поезія. Драматургія. Белетристика / упор., приміт. В.І. Кречотня. — Київ: Наукова думка, 1987. — 608 с.
14. Челеби, Э. Книга путешественника: Земли Молдавии и Украины: извлечения из сочинений турецкого путешественника XVII в. / Эвлия Челеби; перев. и коммент. А.Д. Желякова. — М.: Наука, 1983. — 376 с.

15. Sarnecki, K. Pamiętniki z czasów Jana Sobieskiego / K. Sarnecki; oprac. Janusz Woliński. — Warszawa: Zakład Nar. im. Ossolińskich. 1958. — XV, 344, [1] s.
16. Zawadski, K. Gazety ulotne polskie i Polski dotyczące XVI — XVIII wieku: w 3 t. / K. Zawadski. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1984—1990. — T. 2: 1662—1728 rr. — Wrocław, 1984. — XII, 290, [16] s.

Исследования:

1. Апанович, О.М. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі / О.М. Апанович. — Київ: Либідь, 1993. — 288 с.
2. Бантыш-Каменский, Д.Н. История Малой России: в 3-х ч. / Д.Н. Бантыш-Каменский. — М.: Тип. С. Селивановского, 1830. — 669; 286; 370 с.
3. Грушевский, М.С. Очерк истории украинского народа / М.С. Грушевский. — Київ: Либідь, 1990. — 400 с.
4. Грушевський, М.С. Історія України-Руси: в 10 т. / М.С. Грушевський. — Т. 6: Житє економічне, культурне, національне XIV—XVII вв. — Київ-Львів, 1907. — 670 с. (Київ: Наукова думка, 1991. 680 с.).
5. Грушевський, М.С. Історія України-Руси: в 10 т. / М.С. Грушевський. — Т. 10: Роки 1657—1658. — Київ, 1936. — 394 с. (Київ: Наукова думка, 1998. 408 с.).
6. Гуржій, О., Чухліб, Т. Гетьманська Україна / О.І. Гуржій, Т.В. Чухліб. — Київ: Альтернативи, 1999. — 304 с.
7. Енциклопедія історії України: в 10 т. / редкол.: В.А. Смолій (голова) [та ін.]; НАН України. Інститут історії України. — Київ: Наукова думка, 2003—2013.
8. История внешней политики России, конец XV — XVII в.: От свержения ордынского ига до Север. войны / А.Н. Сахаров [и др.]; редкол.: Г.А. Санин (отв. ред.) [и др.]. — М.: Междунар. отношения, 1999. — 446, [1] с., 8 л. ил.
9. История России и Украины (с древнейших времен до конца XVIII в.): пособие / О.А. Яновский [и др.]; под научн. ред. О.А. Яновского. — Минск: БГУ, 2012. — 503 с.
10. Історія України: неупереджений погляд: [з прадавніх часів до 2010 р.] / В.В. Петровський, Л.О. Радченко, В.І. Семененко. — 3-тє вид., випр. та доп. — Харків: Школа, 2010. — 624, [20] с.
11. Катлярчук, А.С. У ценю Польшчы і Расеі. Вялікае Княства Літоўскае і Швецыя ў часе еўрапейскага крызісу сярэдзіны XVII ст. / А.С. Катлярчук. — Мінск: [б.в.], 2009. — 305 с.
12. Костомаров, Н.И. Руина; Мазепа; Мазепинцы / Н.И. Костомаров. — М.: Чарли, 1995. — 799 с. (или др. изд.).
13. Кортёж российской власти. IX — XXI века: биограф. справ.: В 3 ч. Ч. 1 / сост.: О.А. Яновский [и др.]. — Минск: РИВШ, 2013. — 400 с.
14. Липинський, В.К. Історичні студії та монографії. — Т. 3: Україна на

переломі (1657—1659 pp.): Замітки до історії Українського державного будівництва в XVII-ім столітті / В.К. Липинський. — Київ: Дніпросоюз, 1920. — 304 с.

15. Мицик, Ю.А. Історія України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.: посібник / Ю.А. Мицик, В.С. Власов. — 3-е вид. — Київ: Націон. ун-т "Києво-Могилянська академія", 2010. — 208 с.

16. Мохов, Н.А. Очерки истории молдавско-русско-украинских связей: (С древнейших времен до начала XIX в.) / Н.А. Мохов. — Кишинев: Штиинца, 1961. — 219 с.

17. Обухов, В.В. Полковник Богун: козацькому роду нема переводу! / В.В. Обухов. — Київ: [б.в.], 2006. — 136 с.

18. Овсій, І.О. зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року): навч. пос. / І.О. Овсій. — 2-е вид. — Київ: Либідь, 2002. — 240 с.

19. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII в.: в 2 ч. / РАН, Ин-т славяноведения; отв. ред. Г.Г. Литаврин [и др.]. — М.: Памятники ист. Мысли, 1998. — 286; 399 с.

20. Санін, Г.А. Взаимоотношения России и Правобережной Украины на рубеже 60—70-х гг. XVII в. / Г.А. Санін. — М., 1970. — 30 с. (автореф. дис.).

21. Смолій, В.А. Формування соціальної свідомості народних мас України в ході класової боротьби: Друга половина XVII — XVIII ст. / В.А. Смолій. — Київ: Наукова думка, 1985. — 240 с.

22. Степанков, В.С. Проблема становлення монархічної форми правління Богдана Хмельницького (1648—1657 pp.) / В.С. Степанков // Український історичний журнал. — 1995. — № 4. — С. 14—33.

23. Чухліб, Т.В. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648—1714 pp. / Т.В. Чухліб. — Київ — Нью-Йорк: [б.в.], 2003. — 518 с.

24. Чухліб, Т.В. Гетьмани Правобережної України в історії Центрально-Східної Європи (1663—1713) / Т.В. Чухліб. — Київ: Києво-Могилянська академія, 2004. — 288 с.

25. Чухліб, Т.В. Козаки та Яничари: Україна у християнсько-мусульманських війнах 1500—1700 pp. / Т.В. Чухліб. — Київ: Києво-Могилянська академія, 2010. — 446 с.

26. Эварницкий (Яворницкий), Д.И. История запорожских казаков: в 3-х т. / Д.И. Яворницкий. — Т. 2, 3. — СПб., 1895, 1897. — 633; 671 с.

27. Яковенко, Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Н.М. Яковенко. — Київ: Генеза, 1997. — 380 с.

28. Яковенко, Н.М. Очерк истории Украины в Средние века и раннее Новое время / Н.М. Яковенко; авториз. пер. с укр. В.Рыжковского; [науч. ред. А.

Толочко]. — М.: Новое лит. обозрение, 2012. — 763, [1] с. : ил.

29. Historia Dyplomacji Polskiej: w V t. / pod red. Gerarda Labudy. Warszawa: Państw. Wydawn. Naukowe, 1980—1999. — Т. II: 1572—1795 rr. / pod red. Z. Wójcika i M. Biskupa. — Warszawa: PWN, 1982. — 775 s.

30. Konopczynski W. Polska a Szwecja od pokoju oliwskiego do upadku Rzeczypospolitej 1660—1795 / W. Konopczynski. — Warszawa: In-t popierania polskiej tworczości naukowej, 1924. — 396 s.

Тема 8.

Социальное и политическое развитие Правобережья в последней трети XVII — XVIII в.: влияние и механизмы внешнеполитических факторов бытия украинского этноса

1. Эпоха «казацкого» короля Яна III Собесского (1674—1696).
2. Демешковское казачество и наказные казацкие гетманы польского короля.
3. Османский опыт обустройства Украины: «Княжество Сарматия» и «ханская Украина».
4. Великая турецкая война 1683—1699 гг. и украинские земли.
5. Палиевщина и объединение Украины И. Мазепой.
6. Гетман П. Орлик и противостояние вокруг Правобережной Украины и Запорожья.
7. Возрождение шляхетского землевладения и социальные процессы на Правобережной Украине.
8. Гайдамацкое движение. Конфессиональные противоречия и «колиивщина» в связи с глубинными международными противоречиями.
9. Разделы Речи Посполитой и присоединение украинских земель к Российской империи и империи Габсбургов.
10. Связи с Молдовой, историческими регионами Украины и другими регионами.

Источники:

1. Архив Юго-Западной России. — Киев, 1859—1911. — Ч. 1, т. 2: Материалы для истории православия в Западной Украине в XVIII в. Архимандрит Мелхиседек Значко-Яворовский. 1759—1771. — Киев: Тип. Федорова, 1864. — 683 с.
2. Архив Юго-Западной России. — Киев, 1859—1911. — Ч. 3, т. 2: Акты о казаках (1679—1716). — Киев: Тип. Е. Федорова, 1868. — 846, V с.
3. Архив Юго-Западной России. — Киев, 1859—1911. — Ч. 3, т. 3: Акты о гайдамаках (1700—1768). — Киев: Университетская тип. (И. Завадзкого),

1876. — 897 с.

4. Архив Юго-Западной России. — Киев, 1859—1911. — Ч. 3, т. 3: Акты о гайдамаках (1700—1768). — Киев: Университетская тип. (И. Завадзкого), 1876. — 897 с.

5. Архив Юго-Западной России. — Киев, 1859—1911. — Ч. 6, т. 2: Акты об экономических и юридических отношениях крестьян в XVIII веке (1700—1799). — Киев: Тип. И.А. Давиденко, 1870. — 556 с.

6. Василенко, Н.П. Збірка матеріалів до історії Лівобережної України та українського права XVII — XVIII вв. / Н.П. Василенко. — Київ: Друкарня УАН, 1927. — 115 с.

7. Величко, С. Літопис: Т. 1–2 / С. Величко; пер. з книжн. укр. мови, комент. В.О. Шевчука; відп. ред. О.В. Мишанич. — Київ: Дніпро, 1991. — 371, 648 с.

8. Гайдамацький рух на Україні в 20–60-ті рр. XVIII ст.: зб. док-в / АН України. — Київ: Наукова думка, 1965. — 131 с.

9. Гетман Иван Мазепа: документы из архивных собраний Санкт-Петербурга: в 2 вып. / сост. Т.Г. Таирова-Яковлева; РАН, Ин-т истории. — СПб.: Изд-во СПб. ун-та, 2007. — Вып. 1: 1687—1705 гг. — 254 с.

10. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / упор. С. Павленко. — Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. — 1142 с.

11. Збірник козацьких літописів: Густинський, Самійла Величка, Грабянки / упоряд. та перекл. В. Кречотень. [та ін.]. — Київ: Дніпро, 2006. — 976 с.

12. Исторические связи народов СССР и Румынии в XV – начале XVIII в. Документы и материалы: в 3-х т. / редкол.: Я.С. Гроссул [и др.]; АН СССР; Ин-т ист. Румынск. АН. — М.: Наука, 1965–1970. Т. 3: 1673–1711 гг. — М., 1970. — 415 с.

13. Літопис Самовидця / підготував Я.І. Дзира; ред. колегія: А.Д. Скаба (відп. ред.) [та інш.]. — Київ: Наукова думка, 1971. — 208 с.

14. Українська література XVII ст.: Синкретична писемність. Поезія. Драматургія. Белетристика / упор., приміт. В.І. Кречотня. — Київ: Наукова думка, 1987. — 608 с.

15. Sarnecki K. Pamiętniki z czasów Jana Sobieskiego / K. Sarnecki; oprac. J. Woliński. — Warszawa: Zakład Narod. im. Ossolińskich. 1958. — XV, 344, [1] s.

Исследования:

1. Артамонов В.А. Россия и Речь Посполитая после Полтавской победы (1709–1714) / В.А. Артамонов. — М.: Наука, 1990. — 208 с.

2. Борщак, І. Мазепа. Орлік. Войнаровський. Історичні есе / І. Борщак. — Львів: Червона калина, 1991. — 256 с.

3. Власова, Н.А. Молдавско-польские политические связи в последней

- четверти XVII — нач. XVIII в. / Н.А. Власова. — Кишинев: Штиинца, 1980. — 166 с.
4. Грушевский, М.С. Очерк истории украинского народа / М.С. Грушевский. — Київ: Лыбидь, 1990. — 400 с.
5. Гуслистий, К. Коліївщина. Історичний нарис / К. Гуслистий. — Київ: Держполітвидав України, 1947. — 340 с.
6. Енциклопедія історії України: в 10 т. / редкол.: В.А. Смолій (голова) [та ін.]; НАН України. Інститут історії України. — Київ: Наукова думка, 2003—2013.
7. История России и Украины (с древнейших времен до конца XVIII в.): пособие / О.А. Яновский [и др.]; под научн. ред. О.А. Яновского. — Минск : БГУ, 2012. — 503 с.
8. Коліївщина 1768 р.: Матеріали ювілейної наукової сесії, присвяченої 200-річчю повстання. — Київ: Наукова думка, 1970. — 186 с.
9. Кортёж российской власти. IX – XXI века: биограф. справ.: В 3 ч. Ч. 1 / сост.: О.А. Яновский [и др.]. — Минск : РИВШ, 2013. — 400 с.
10. Костомаров, Н.И. Последние годы Речи Посполитой: в 2-х т. / Н.И. Костомаров. — 3-е изд. — СПб.: Тип. М.М. Стасюлевича, 1886. — 582; 715 с.
11. Костомаров, Н.И. Руина; Мазепа; Мазепинцы / Н.И. Костомаров. — М.: Чарли, 1995. — 799 с. (или др. изд.).
12. Крикун, М. Згін населення з Правобережної України в Лівобережну 1711—1712 років / М. Крикун // Україна модерна. — 1996. — № 1. — С. 42—88.
13. Лебединцев, А.Г. Ханская Украина / А.Г. Лебединцев. — Одесса: Тип. “Славянская” Е. Хрисогелос, 1913. — 25 с.
14. Лола, О.П. Гайдамацький рух на Україні в 20–60 рр. XVIII ст. / О.П. Лола. — Київ: Наукова думка, 1965. — 131 с.
15. Маркина, В.А. Крестьяне Правобережной Украины: конец XVII – 60-е гг. XVIII ст. / В.А. Маркина. — Киев: Изд-во Киевск. ун-та, 1971. — 175 с.
16. Маркина, В.А. Магнатское поместье Правобережной Украины второй половины XVIII в. / В.А. Маркина. — Киев: Изд-во Киевск. ун-та, 1961. — 236 с.
17. Мельник, Л.Г. Українсько-турецькі взаємини і політичні проекти П. Орлика / Л.Г. Мельник // Український історичний журнал. — 1997. — № 6. — С. 24—34.
18. Мицик Ю.А. Історія України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.: посібник / Ю.А. Мицик, В.С. Власов. — 3-е вид. — Київ: Націон. ун-т "Києво-Могилянська академія", 2010. — 208 с.
19. Мохов, Н.А. Очерки истории молдавско-русско-украинских связей: (С древнейших времен до начала XIX в.) / Н.А. Мохов. — Кишинев: Штиинца,

1961. — 219 с.

20. Носов, Б.В. Установление российского господства в Речи Посполитой. 1756—1768 гг. / Б.В. Носов. — М.: Индрик, 2004. — 728 с.
21. Овсій, І.О. зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року): навч. пос. / І.О. Овсій. — 2-е вид. — Київ: Либідь, 2002. — 240 с.
22. Оглоблин, О. Гетьман Іван Мазепа та його доба. / О. Оглоблин; ред. Л. Винар. — 2-е вид., доп. — Київ: [б.в.], 2001. — 461 с.
23. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII в.: в 2 ч. / РАН, Ин-т славяноведения; отв. ред. Г.Г. Литаврин [и др.]. — М.: Памятники ист. Мысли, 1998. — 286; 399 с.
24. Павлищев, Н.И. Сочинения: в 5 т. / Н.И. Павлищев. — СПб.: Тип. В.С. Балашева, 1878. — Т. 3: Польская анархия при Яне Казимире и война за Украину: Эпилог. Окончание войны за Украину, 1668—1699. — 247 с.
25. Пилип Орлик — гетьман і автор першої конституції України / упор. Г.Ю. Колюжня, видпов. ред. Л.П. Ясинський. — Минск: БДУ, 2006. — 141, [8] с.
26. Польша и Европа в XVIII веке: Международные и внутренние факторы разделов Речи Посполитой: мат-лы Междунар. конфер / под. ред. Б.В. Носова. — М.: Наука, 1999. — 228 с.
27. Радишевський, Р.П. Іван Мазепа в сарматсько-роксоланському вимірі високого бароко / Р.П. Радишевський. — Київ: Просвіта, 2006. — 551 с.
28. Рендюк, Т.Г. Гетьман Іван Мазепа — відомий і невідомий / Т.Г. Рендюк. — Київ: АДЕФ-Україна, 2010. — 480 с.
29. Семен Палій та Фастівщина в історії України: м-ли наук.-практ. краєзн. конф. / Ін-т історії України НАН, Фастівський держ. краєзн. музей; відп. ред. В.А. Смолій. — Київ – Фастів: [б.в.], 1997. — 80 с.
30. Сергієнко, Г.Я. Визвольний рух на Правобережній Україні в кінці XVII і на поч. XVIII ст. / Г.Я. Сергієнко. — Київ: Вид-во АН УРСР, 1963. — 212 с.
31. Смолій. В.А., Степанков, В.С. Правобережна Україна у другій половині XVII — XVIII ст.: проблема державотворення / В.А. Смолій, В.С. Степанков. — Київ: Ін-т історії України, 1993. — 71 с.
32. Стегний П.В. Разделы Польши и дипломатия Екатерины II: 1772, 1793, 1795 // П.В. Стегний. — М.: Междунар. отношения, 2002. — 696 с.
33. Субтельний, О. Мазепинці: український сепаратизм на початку XVIII ст. / Орест Субтельний; пер. с англ. В. Кулика. — Київ: Либідь, 1994. — 239 с.
34. Таирова-Яковлева, Т.Г. Мазепа / Т.Г. Таирова-Яковлева. — М.: Молодая гвардия, 2007. — 269, [18] с.
35. Чухліб, Т.В. Гетьмани Правобережної України в історії Центрально-Східної Європи (1663—1713) / Т.В. Чухліб. — Київ: Києво-Могилянська академія, 2004. — 288 с.

36. Эварницкий (Яворницкий), Д.И. История запорожских казаков: в 3-х т. / Д.И. Яворницкий. — Т. 2, 3. — СПб., 1895, 1897. — 633; 671 с.
37. Яковенко, Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Н.М. Яковенко. — Київ: Генеза, 1997. — 380 с.
38. Яковенко, Н.Н. Очерк истории Украины в Средние века и раннее Новое время / Н.Н. Яковенко; авториз. пер. с укр. В. Рыжковского; [науч. ред. А. Толочко]. — М.: Новое лит. обозрение, 2012. — 763, [1] с. : ил.
39. Chowanec, Cz. Wyprawa Sobieskiego do Moldawji w 1686 r. / Cz. Chowanec. — Warszawa: Wojskowe Biuro Historyczne, 1932. — 651 s.
40. Historia Dyplomacji Polskiej: w V t. / pod red. Gerarda Labudy. Warszawa: Państw. Wydawn. Naukowe, 1980–1999. T. II: 1572—1795 rr. / pod red. Z. Wójcika i M. Biskupa. — Warszawa: PWN, 1982. — 775 s.
41. Kołodziejczyk D. Podole pod panowaniem tureckim. Ejalet Kamieniecki. 1672—1699 / D. Kołodziejczyk. — Warszawa: POLCZEK, 1994. — 263 s.
42. Perdenia, J. Stanowisko Rzeczypospolitej szlacheckiej wobec sprawy Ukrainy na przełomie XVII — XVIII w. / J. Perdenia. — Wrocław: Zakład Narod. im. Ossolińskich, 1963. — 283 s.
43. Rawita-Gawronski, F. Ostatni Chmielniczenko (książę kozacki). 1640—1679 / F. Rawita-Gawronski. — Poznań: OSTOJA, 1919. — 150 s.
44. Wasilewski, W. Wyprawa bukowińska Stanisława Jabłonowskiego w 1685 roku / W. Wasilewski. — Warszawa: Neriton, 2002. — 317 s.
45. Wójcik, Z. Jan Sobieski / Z. Wójcik. — Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1983. — 617, [65] s.
46. Wójcik, Z. Rzeczpospolita wobec Turcji i Rosji. 1674—1679 / Z. Wójcik. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1976. — 249 s.
47. Zielinska Z. Studia z dziejów stosunków polsko-rosyjskich w XVIII wieku / Z. Zielinska. — Warszawa: SEMPER, 2001. — 255 s.

Тема 9.

Запорожская Сечь во внешней политике России и Османской империи в XVIII в.

1. Константинопольский договор 1700 г. и проблема разграничения владений Запорожской Сечи и Османской империи.
2. Сечь как фактор дестабилизации и децентрализации в Гетманщине. П.И. Кулиш, В.К. Липинский и др. авторы о роли запорожского сечевого казачества в судьбе украинской государственности и народа.
3. Кошевой атаман К. Гордиенко и переход на сторону Швеции.
4. Алешковская Сечь — ханский вассал.

5. Новая или Пидпильненская Сечь: возрождение Запорожской Сечи и процессы ее трансформации.

6. Наступление имперской российской администрации на владения Запорожской Сечи.

7. Формирование Новороссийского края и положение украинцев.

8. Задунайская Сечь и Черноморское казачье войско.

Источники:

1. Архив Юго-Западной России. — Киев, 1859—1911. — Ч. 3, т. 2: Акты о казаках (1679—1716). — Киев: Тип. Е. Федорова, 1868. — 846; [V] с.
2. Архив Юго-Западной России. — Киев, 1859—1911. — Ч. 3, т. 3: Акты о гайдамаках (1700—1768). — Киев: Университетская тип. (И. Завадзкого), 1876. — 897 с.
3. Архів Коша Запорозької Січі. Кокус документів 1734—1775 рр.: у 4-х т. / упор. П.С. Сохань, Л.З. Гісцова; ЦДІАУ у м. Києв, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. — Київ: Наукова думка, 1998—2006. — Т. 1. — 1998. — 696 с.; Т. 2. — 2000. — 746 с.; Т. 3. — 2003. — 951 с.; Т. 4. — 2006. — 740 с.
4. Боплан, Гийом. Описание Украины / Боплан Гийом де Левассер; перевод с франц., коммент. Я.Р. Дашкевич [и др.]; РАН. — М.: Древлехранилище, 2004. — 574, [1], [10] с.
5. Василенко, Н.П. Збірка матеріалів до історії Лівобережної України та українського права XVII—XVIII вв. / Н.П. Василенко. — Київ: Друкарня УАН, 1927. — 115 с.
6. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / упор. С. Павленко. — Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. — 1142 с.
7. Збірник козацьких літописів: Густинський, Самійла Величка, Грабянки / упоряд. та перекл. В. Кречетень. [та ін.]. — Київ: Дніпро, 2006. — 976 с.
8. История казачества в памятниках южнорусского народного песенного творчества / сост. Н.И. Костомаров. — [Б. м.]: [Б. г.], (1880?). — 100 с.
9. Карагодин, А.И. История Запорожского края: 1770—1917 (документы и материалы) / А.И. Карагодин. — Запорожье: [б. и.], 2002. — 458 с.
10. Кулиш, П.А. Записки о Южной Руси: в 2-х т. / П.А. Кулиш. — СПб., 1856; Київ, 1994, 2015.
11. Эварницкий (Яворницкий), Д.И. Источники для истории запорожских казаков: в 2-х т. / Д.И. Яворницкий. — Владимир: Типолитограф. губ. правл., 1903. — 2108 с.

Исследования:

1. Апанович, О.М. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі / О.М. Апанович. — Київ: Либідь, 1993. — 288 с.

2. Багале́й, Д.И. Колонизация Новороссийского края и первые шаги его по пути культуры. Исторический этюд / Д.И. Багале́й. — Киев : Тип. Г.Т. Корчак-Новицкого, 1889. — 118 с.
3. Голобуцкий, В.А. Запорожское казачество / В.А. Голобуцкий. — Киев: Госполитиздат УССР, 1957. — 462 с.
4. Голобуцкий, В.А. Максим Железняк / В.А. Голобуцкий. — М.: Соцекгиз, 1960. — 72 с.
5. Голобуцький, В.О. Чорноморське козацтво / В.А. Голобуцький. — Дніпропетровськ: Січ, 2008. — 494 с.
6. Гуржій, О.І. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний / О.І. Гуржій, В.В.Корнієнко. — Київ, 2004. — 189 с.
7. Енциклопедія історії України: в 10 т. / редкол.: В.А. Смолій (голова) [та ін.]; НАН України. Інститут історії України. — Київ: Наукова думка, 2003—2013.
8. История России и Украины (с древнейших времен до конца XVIII в.): пособие / О.А. Яновский [и др.]; под научн. ред. О.А. Яновского. — Минск: БГУ, 2012. — 503 с.
9. Кабузан, В.М. Заселение Новороссии (Екатеринославской и Херсонской губерний) в XVIII — первой половине XIX века (1719—1858) / В.М. Кабузан. — М.: Наука, 1976. — 347 с.
10. Карагодин, А.И. История Запорожского края (1770—1917) / А.И. Карагодин. — Запорожье: Изд-во Запорожского гос. ун-та, 1998. — 285 с.
11. Козацькі січі: нариси з історії українського козацтва XVI—XIX ст. / Ін-т історії України НАН України; ред. В.О. Смолій. — Київ – Запоріжжя: [б.в.], 1998. — 252 с.
12. Короленко, П.П. Предки кубанских казаков на Днепре и на Днестре / П.П. Короленко. — Екатеринбург: Тип. П.Ф. Бойко, 1900. — 203 с.
13. Кorteж российской власти. IX — XXI века: биограф. справ.: В 3 ч. Ч. 1 / сост.: О.А. Яновский [и др.]. — Минск: РИВШ, 2013. — 400 с.
14. Костомаров, Н.И. Руина; Мазепа; Мазепинцы / Н.И. Костомаров. — М.: Чарли, 1995. — 799 с. (или др. изд.).
15. Кулиш, П.А. История воссоединения Руси: в 3 т. / П.А. Кулиш. — СПб.—М., 1874—1877.
16. Кулиш, П.А. Повесть об Украинском народе / П.А. Кулеш. — СПб.: Тип. Имп. Акад. наук, 1846. — [2], 114 с.
17. Мельник, Л.Г. Українсько-турецькі взаємини і політичні проекти П. Орлика / Л.Г. Мельник // Український історичний журнал. — 1997. — № 6. — С. 24—34.
18. Мицик Ю.А. Історія України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.:

посібник / Ю.А. Мицик, В.С. Власов. — 3-е вид. — Київ: Націон. ун-т "Києво-Могилянська академія", 2010. — 208 с.

19. Овсій, І.О. зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року): навч. пос. / І.О. Овсій. — 2-е вид. — Київ: Либідь, 2002. — 240 с.

20. Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба. / О. Оглоблин; ред. Л. Винар. — 2-е вид., доп. — Київ: [б.в.], 2001. — 461 с.

21. Петровський, В., Радченко, Л., Семененко, В. Історія України: неупереджений погляд: [з прадавніх часів до 2010 р.] / В.В. Петровський, Л.О. Радченко, В.І. Семененко. — 3-є вид., випр. та доп. — Харків: Школа, 2010. — 624, [20] с.

22. Пилип Орлик — гетьман і автор першої конституції України / упор. Г.Ю. Колюжня, видпов. ред. Л.П. Ясинський. — Минск: БДУ, 2006. — 141, [8] с.

23. Радишевський, Р.П. Іван Мазепа в сарматсько-роксоланському вимірі високого бароко / Р.П. Радишевський. — Київ: Просвіта, 2006. — 551 с.

24. Семен Палій та Фастівщина в історії України: м-ли наук.-практ. краєзн. конф. / Ін-т історії України НАН, Фастівський держ. краєзн. музей; відп. ред. В.А. Смолій. — Київ – Фастів: [б.в.], 1997. — 80 с.

25. Слабченко, М.Е. Организация хозяйства Украины от Хмельниччины до мировой войны: в 2-х ч. / М.Е. Слабченко. — [Одесса]: Гос. изд-во Украины, 1923. — Ч. 1, т. 3: Хозяйство Гетманщины в XVII—XVIII столетия; Очерки торговли и торгового капитализма. — 410 с.

26. Смолій, В.А., Степанков, В.С. Правобережна Україна у другій половині XVII — XVIII ст.: проблема державотворення / В.А. Смолій, В.С. Степанков. — Київ: Ін-т історії України, 1993. — 71 с.

27. Станіславський В.В. Запорозька Січ та Річ Посполита. / В.В. Станіславський. — Київ: Ін-т історії України НАН України, 2004. — 358 с.

28. Стороженко, І.С. Богдан Хмельницький і Запорозька Січ кінця XVI — середини XVII ст.: у 2-х кн. / І.С. Стороженко. — Дніпродзержинськ : Видавн. дім "Андрій", 2007. — Кн. 2: Генезис, еволюція та реформування організаційної структури Січі. — 418 с.

29. Субтельний, О. Мазепинці: український сепаратизм на початку XVIII ст. / Орест Субтельний; пер. с англ. В. Кулика. — Київ: Либідь, 1994. — 239 с.

30. Чувардинский, А.Г. Кошевой атаман Сирко / А.Г. Чувардинский. — Київ: Науковий світ, 2002. — 270 с.

31. Чухліб Т.В. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648—1714 рр. / Т.В. Чухліб. — Київ – Нью-Йорк: [б. в.], 2003. — 518 с.

32. Чухліб, Т.В. Козаки та Яничари: Україна у християнсько-мусульманських війнах 1500—1700 рр. / Т.В. Чухліб. — Київ: Києво-Могилянська академія,

2010. — 446 с.

33. Эварницкий (Яворницкий), Д.И. Очерки по истории запорожских казаков и Новороссийского края / Д.И. Эварницкий. — СПб.: Тип. И.Н. Скороходова, 1889. — [2], IV, 195 с.

34. Яворницький, Д.І. Історія запорізьких козаків: у 3 т. / Д.І. Яворницький. — Київ: Наук. думка, 1990—1991. — Т. 1. — 1990. — 592 с.; Т. 2. — 1990. — 560 с.; Т. 3. — 1991. — 557 с. (1-е вид. СПб., 1892—1897. 641; 633; 671 с.).

35. Яковенко, Н.Н. Очерк истории Украины в Средние века и раннее Новое время / Н.Н. Яковенко; авториз. пер. с укр. В.Рыжковского; [науч. ред. А. Толочко]. — М.: Новое лит. обозрение, 2012. — 763, [1] с.: ил.